

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

902.6

Szerző: Radnay Oszkár

Cím: Szöny csaknem teljes egészében a római Brigetio város romjaiból épült

Idő

11925

Forrás:

Nemzeti Ujság

Személy

3n

(Hely)

1925. 3. 29.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Szöny csaknem teljes egészében a római Brigetio város romjaiból épült

Négy ép római szarkofágot ástak ki a szónyi Bélapusztán — Az egyikben ékszereket, korszókat és pipereszerek érintetlen maradványait találták — Megbecsülhetetlen értékű lelettömeget adott el már a lakosság külföldi kereskedőknek — Elpusztított római emlékek — Lelettörvénnyel kell biztosítani Magyarországon is a tudományra fontos kiásott emlékek államtulajdonát

Wollanka József dr., a Nemzeti Múzeum görög-római osztályának igazgatója a szónyi nagy archeologiai eseményről

(A Nemzeti Ujság tudósítójától.) Az utóbbi esztendő legnagyobb archeologiai eseményei — egyedül Tut-Ankh-Amen faraó sírfeltárását kivéve, — Magyarországon bukkantak a tudomány elé. Hogy ezekből csak a világérdeklődés középpontjába ugró szenzációkat emeljem ki, elsősorban a szentesi 1200 hun sírból előhozott óriási tudományos értékű lelettömeget kell említenem, Atilla hun király fejedelmi székhelyének kincseit, amelyből országos népvándorlási múzeum lett Szentesen. Az

tán megtalálták tavaly egy tápiószentmártoni domb mélyén a világ második soytha arany-szarvasát, melynek első kisebbik és kevésbé díszes példánya az uralaljai Krasznójarszsk város muzeumban van meg. Hasonló jelentőségű a csepeli kikötőépítkezések földmunkálatai közben kiásott aranykard és egyéb egyedülálló sirtartalom. Végül néhány napja publikum elé került a Nemzeti Múzeum udvarán a szónyi Bélapusztán feltárt négy római szarkofág, jórészt ép állapotban, melyek közül az egyikben teljesen érintetlenül megtalálták két nő csontváza mellett a velük temetett ékszereket, korszókat, edényeket és pipereszerek maradványait.

A szónyi szarkofágletek önmagukban tulajdonképpen csak annyiban nevezetesek, hogy kevés múzeum dicsekedhetik teljesen ép, kirabolatlan szarkofág-sirtartalommal, mint ahogy a Nemzeti Múzeumnak is első ilyen ásatási lelete ez. Ha most majd egész tudományos energiával hozzáfognak az illetékesek Brigetio római város feltáráshoz, melynek

elfedett romjai felett épült a mai Szöny — az egykori ósváros földből kiemelt kőfalmaradványából, a négy szarkofág utmutatója lesz a feltárási munkálatoknak. És bizonyos, hogy nagyon fontos történelmi dokumentumot fog eredményezni az ásatás a római uralomnak határmenti provinciális helyzetéről.

A szónyi esemény első részleteiről már beszámolt a Nemzeti Ujság. Időközben azonban megtörtént a szarkofágok és a leletek tudományos felülvizsgálata és olyan kulturtörténelmi

momentumokat derített fel belőlük, amely reflektorfény élességével világít rá az 1600 évvel előttünk volt kulturnép életére. A szarkofágfeliratokból a brigetioiak meleg családi képe, az arany és egyéb leletekből szokásaik, művészetük, a szarkofágok földbe-süllesztéséből pedig — a provincia elpusztulása a nyugatról betört barbárok térfoglalásakor. Történelem, amely résztörténelme az egész római birodalomnak és amelyről a szónyi leletekre lesűrítve a következők szerint nyilatkozott munkatársunknak Wollanka József dr., a Nemzeti Múzeum görög-római osztályának igazgatója, aki feltárta a szónyi szarkofágokat és feldolgozta ezt az eseményt a tudomány számára.

— A találat historikumával kell elkezdenem — vezette be az előadást a kiváló tudós —, mint ami igen fontos az eddigi eredmény és a további kutatások kilátásainak szempontjából. A tudományos világnak biztos megállapítása szerint Brigetio római municipiált város Szöny területén volt. Ezt a területet azonban a

Szőnyvárosi házinyomda 1923

monarchia idejében a császári és királyi katonai kincstár birta, amely ezt megbolygathatlan katonai gyakorló és stratégiai területnek jelentette ki, így hivatalos és rendszeres ásatásokat nem folytathattunk ott. A lakosság pedig földmegmunkálás közben rengeteg óriási értékű leletre talált, amit aztán jó pénzért eladogatott közvetítő régiségkereskedők

Lucia Cecilia kirabolatlan, épségben kiásott szarkofágja.

utján a külföldnek. A területen ngyszólván egy évszázad óta szabadon és a népsőt vannak hivatásos regálozók köztül akik kutatóapparátussal kitapogattják alig egy méteres természetes földrétegződés alól az egykori Brigetio falait, azt kiássák és építéshez eladják. Szöny, amely tudvalevően kömöntes, puha talajon fekszik, csaknem teljes egészében a római Brigetio város romjaiból épült.

— Ilyen regálozás eredménye ez a most feltárt négy szarkofág is. Porzsoit és Dezső pozsonyi ügyvédek értesítették a

Lucia Cecilia szarkofágjában talált aranyékszerek és piperetárgyak.

Septimaenek, a „legkedvesebb feleségnek” szarkofágja.

Nemzeti Múzeumot, hogy bőlapsztai birtokukon, Szöny mellett római emléket sejtene. En mentem ki a helyszínre és a folytatott ásatás során kiemeltük a

szarkofágokat.

— Ezek közül kiemelkedő nevezetességű és legdiszesebb is az szarkofág, amelyet két méter mélységből, az egykori római országút egyik szélén ásattam ki. Ez egészen ép és megbolygatlan. Két nő csontváza feküdt benne, egy 80 éves nagymama unokájával. Mellettük megtaláltam aranyláncaikat, gyűrűiket, egy pipereszekrényke ezüstveret- és pántmaradványait, egy üvegkarkötőt, egy ezüst szépitőkenőcs tégelyt, hat üvegdedénykét és egy bronzkancsót. Ezeket egy-két hét múlva megtisztított és preparált állapotban kiállítjuk a Nemzeti Múzeum római osztályán, éppen úgy elhelyezve a csontvázak körül, mint ahogy azt a találatkor láttam. Ilyen érintetlen szarkofág csak néhány van a nyugati múzeumokban, ne-

künk meg egyetlen példányunk, mert tudvalévő, hogy szarkofágot a rómaiak az utak mentén állítottak fel és azokat vagy az egykoru rablók, vagy a később beözönlő barbárok teljesen kiraboltak.

— Ennek a rablók és betörő barbárok elől földbe sülyesztett ép szarkofágnak a felirata is jól olvasható:

D. M.
I. : CECILIA · BATHA · NAE
VIXIT · ANNIS · LXXX; L · CAECILIUS
VIATOR · E · L · CAECILIUS · SATUR
NINUS · FILI · SACOFAGUM · M
ATRI · PIENTISSIME · FECERUNT

Ennek szó szerinti fordítása: Lucia Cecilia. Bathana felesége élt 80 évet. Lucius Cecilius viator (hírnök) és Lucius Cecilius Saturninus, fiai a szarkofágot a legkedvesebb anyának készítették.

Kár, hogy a fedele a föld 1600 éves nyomása következtében megrepedt és az így támadt nyíláson át beszűrődő víz és talajföld tönkretették a farészeket a szarkofágban, sőt részben az ezüsttárgyakat is. A második szarkofág — mint a többi három — ki volt rabolva. Ebben egy augusztális (a római császáristeni szentségek papja) volt eltemetve, amint ezt az olvasható felirat mutatja:

D. M.
MEMORIAE T · (itus) : ATONI
FORTUNATI AUG(ustalis) · M(unicipii)
B(rigetionis) Q(ui) V(ixit) AN(nis).
XXXXV · JULIA
FILETE · CONINGI

PIENTISSIMO · F(aciendum) · C(uravit)

Fordítása: Titus Atonus Fortunatus, Brigetio municipiumának augusztális

emlékének, aki 45 évet élt. Julia Fileta, a legkedvesebb férjnek állította.

— A harmadikról már nem lehet közelebbit megállapítani a benne eltemetett halottáról, mert a felirat éppen a fontosabb helyeken van teljesen megsemmisülve. Annyit rekonstruálhatunk a megmaradt írásból mindössze, hogy a szarkofágot egy Septimae nevű fiatal, talán 30 esztendőse „legkedvesebb feleségnek” állította a férje, akinek a neve szintén nem látszik.

— Végül a negyedik szarkofág három kis gyermek közös koporsója — a felirat szerint, hiszen, mint említettem, kifosztott állapotban találtuk ezeket. Benne egy hároméves, nyolcéves és egy, a feliratról kifelejtett koru gyermek feküdt, Aurelius Celsinianusnak, a brigatói segédlegió centuriójának és Veria Atticilla nevű feleségének gyermekei, akiknek „a legszerencsétlenebb szülők” állították ezt a diszes sírhelyet.

Titus Antonus Fortunatus római pap szarkofágja.

— Természetesen ezek a leletek igen fontos kortörténeti dokumentumok. Bizonyítják az augusztális sirmaradványok a császáristenség kultuszának a végeig való elterjedését, amely kultusz tulajdonképpen államszimbólum csupán, a császároltár előtt való áldozás az államiságnak elismerése és tisztelése. Ezért ítélték halálra a rómaiak, akik különben vallási tekintetekben is elnéző nép voltak, a keresztény martirok ezreit, mert azok nem akartak a császároltáron áldozatot égetni, tehát nem teljesítették ezáltal a római államiság iránti polgári tiszteletüket.

— A gyermekek szarkofágjának középső domborműve újabb bizonyítéka annak, hogy a kereszténység Madonna ab-

Aurellus Celsinianus centurió három kis-
gyermekének szarkofágja

rázolása, aminek formai eredetét Bizanc művészetéig vezették el, a római művészetből eredt, tehát századokkal előzte meg Bizancot. Ez azt bizonyítja, hogy Róma birodalmában a legfinomultabb családi élet szelleme uralkodott — az erkölcsében egyre züllöttebb fővárost kivéve —, amely szellem példaképpen lebegett minden idegen nép előtt.

— A leletek pedig Róma magasan álló, differenciált ötvösművészetét mutatják be, különösen az aranytárgyakon, nyakláncokon, gyűrűkön, dobozvereteken. Finom munkájuk minden mai iparművészetnek ugyyszólván ősforrása.

— Most vissza kell térnem még a szőnyi terület ügyére. Ott pótolhatatlan veszteség érte muzeumunkat azzal, hogy a lakosság törvényes felelősség nélkül rengeteg talált régiséget eladott, sőt a *Brigetio romjaiból építkezésre használt kövek és téglák kedvéért szétrombolt több épségben kiásott falat, amelyen még az egykoru falfestések is megvoltak*. Minden nyugati országban törvény szabályozza a régészeti kutatásokat és biztosítja az összes találatot a hazai muzeumok számára. Eseteink elég okot szolgáltatnak arra, hogy a magyar kormány is dolgozzon ki ilyen tudományos kutatást védő törvényt, amelyre mulhatalanul nagy szükségünk van régészetünk gyarapodása és itthon talált kincseink biztosítása érdekében.

Ha azt megkaptuk, akkor Magyarország valóban tulajdonában is marad azoknak a felbecsülhetetlen értékeknek, melyek ebben a leggazdagabb népvándorláskori földrészben elásva emlékképpen megmaradtak.